

Budapest.

13. szám.

1896. márczius 28.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

A Népnevelők Budapesti Egyesületének tulajdona s

A HAZAI TANÍTÓK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

XXXI. ÉVFOLYAM.

FELELŐS SZERKESZTŐ

Kónesek Lajos.

KIADÓ:

„MINERVA“-nyomda.

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz (lakik: Budapest, I. ker., Csaba-utca 2. szám I. em.) intézendők.

Tagsági díjak **Cservenka Ferencz**, egyes. pénztárhoz (lakik: Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 27. szám) küldendők.

Az egyesületi tagok részéről érkező reklamációkat és egyéb tudakozásokat **Hajós Mihály** titkár (Budapest, I., Attila-utcai el. iskola) intézi el.

Előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz: „Minerva“ kő- és könyvnyomda-intézethez (Budapest, V., Sas-utca 29. sz. alá) küldendők.

BUDAPEST, 1896.

„MINERVA“ kő- és könyvnyomda-intézet nyomása

B

K

E

A

T

E

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő: KONCSEK LAJOS.

Laptulajdonos: A „Népnevelők Budapesti Egyesülete.”	Kiadó: „MINERVA“-nyomda, V., Sas-utca 29.
Megjelenik e lap minden szombaton. Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 4 frt Fél évre. . . . . 2 „ Negyed évre . . . . . 1 „ Pályázatok és egyéb hirdetések peit soronkint 10 krral számíttatnak. — Kéziratok nem küldetnek vissza. —	A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz: Budapest, I., Csaba-utca 2. sz. l. em. előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz: „MINERVA” kö- és könyvnyomda-intézethez: (V., Sas-utca 29. sz. alá) küldendők.
TARTALOM: Állam és iskola, társadalom és iskola. (Folyt.) Léderec Ábrahám. — A főv. tanszemélyzetének szolg. szabályzata. Ego. — A nemes jellem alakulásának második lépéseje: a jogok és kötelességek. Plósz Gyula. — Képviselői jelentés. (Végo.) Lakits Vendel. — A „Népnevelő” és a tanítói tekintély. Telepi. — Egyesületi élet. Egy vál. tag. — Külföldi tanügy. — Irodalom. — Kimutatás. Kurz Sámuel. — Vegyesek. — Szerk. üzenetek.	

Állam és iskola, társadalom és iskola.

7. A rendelkezésemre álló szűk tér daczára hibát követnék el, ha a színházat nem említeném föl a közművelődési tényezők között. Maga a színdarab szövege, ennek magasztos, szép, nemes, hazafias és emberbaráti eszméi és érzelmei, a színész szívreható szava, meleg előadása, művészeti mimikája, a remek kiállítás, a retorika, a zene, az ének, a festészet, szobrászat művészi, összhangzó alkalmazása — mindez a hallgatóságra nagy hatást gyakorolhat. A színház nemesíti az esztetikai érzéket, terjeszti a nemzeti nyelv ismeretét, szellemileg és erkölcsileg szórakoztatja az embert, a jó, nemes eszmék iránt lelkesít és nagy, hazafias tettekhez ragad.

Már a régi népek, különösen a görögök és a rómaiak, is felismerték a színházak fontosságát és napjainkban is elmondhatjuk, hogy a színház a felnőttek temploma és iskolája. Sajnos azonban, hogy a színház nem felel meg mindig e nemes feladatnak. A színigazgatók nagy része ez intézményt csak üzletnek tekinti és így csak a néptömeg tetszését keresvén, oly darabokat is előadat, melyek által a színház inkább lesz a nép erkölcsének megrontójává, mintsem javítójává.

Ha a hatósága színházak működésére jobban ügyelne, ha a törvény minden színigazgatót bizonyos esztetikai, etikai és paedagógiai ismeretek kimutatására kötelezne; ha a társadalom az ő anyagi és erkölcsi támogatását a színház helyes vezetésétől tenné függővé: úgy e társadalmi bajon lehetne segíteni. De az iskola is hozzá járulhat e betegség gyógyításához. Tartsa az iskola kötelességének az irodalmi és retorikai előadások alkalmából az ifjúságot figyelmeztetni a színházak fontos feladatára, mely abban áll, hogy a nép kedélyét nemesítse, jellemét kiképezze; fi-

gyelmeztesse továbbá a színházi előadások esztetikai és erkölcsi követelményeire és minden iskola feladatához tartozzék az ifjuság esztetikai izlését és erkölcsi ítélő tehetségét képezni, mert ettől függ a színigazgatók és színészek helyes eljárása, a közönségnek a színház iránti érdeklődése és magaviselete.

8. Mindezen most felsorolt tényezők fontos és hatalmas befolyást gyakorolnak az iskola felvirágzására, a közegészség előmozdítására. a közjólét gyarapítására, a nép műveltségének elterjesztésére és a köz-erkölcs emelésére; de az állam a leghatalmasabb tényező, mert ő nemcsak mindazon eszközökkel rendelkezik, melyek e czélok elérésére szükségesek, hanem tőle függ a többi népművelődési tényezők áldásos és üdvös működése is.

Az állam fennállása a polgárok műveltségén és erkölcsiségén alapszik; az államnak tehát kötelessége az állami hivatalnokok kiképzéséről és a népnevelésről gondoskodni. Az alkotmányos, demokratikai elveken nyugvó állam megköveteli, hogy minden egyes polgár birjon védőképességgel, adófizetés- és keresetképesiséggel. Az állam maga a nemzet, a nép nevelőintézete. Az állam, mint a nép, a nemzet felhatalmazója, erősebben, hatalmasabban és gyorsabban mozdíthatja elő az iskola czéljait és törekvéseit. Hozzunk fel erre egy-két példát!

A társadalom, az emberbarátok, hazafiak és jótékony egyesületek már 70 évvel ezelőtt elismerték a kisedülővő intézetek életbeléptetésének égető szükségességét és e hosszú idő alatt egész Magyarország nem volt képes 600-nál több kisedülővőintézetet létre hozni, de 1892 óta, hogy az állam a törvény által rendelte el a kisedülővőintézetek általános fenntartását, ezen üdvös intézetek száma lényegesen szaporodott

A nők felsőbb kiképzése, magasabb hivatás-választása már két évtizeden át a legégetőbb társadalmi kérdések közé tartozott a nélkül, hogy a különböző viták valami praktikus haszonra vezettek volna. Most, midőn a jelenlegi vallás- és közoktatásügyi miniszter elég bátorsággal és energiával rendelkezett, hogy a királytól kieszközölje a fölhatalmazást ezen fontos társadalmi kérdés megoldására: néhány tollvonással fogják elintézni s elrendezni ezt a fontos ügyet minden hazafi és emberbarát meglegedésére.

Egy derék, önzetlen férfiakból álló képviselőház, czélszerű törvények létrehozása, erkölcsös, áldozatkész fellépése, nagy befolyással van a közszellem felvilágosítására, az előítéletek és a pártgyűlölet megszüntetésére, a szegénység, betegség, elégedetlenség elhárítására és lényeges hatást gyakorolhat az iskolára, a haladásra, az anyagi, szellemi és erkölcsi közjólétre.

A fennálló főiskolák korszerű reformálása, a 3-ik egyetem életbeléptetése, a tanárok, tanítóképzők és népiskolai tanítók összhangzó kiképzése, egységes, állami képesítése, előléptetése, fizetésük emelése, az összes magyarországi iskolák állami felügyelete, a nemzeti eszme fejlődése és erősbulése mindezen égető és üdvös reformeszmék csak a törvényhozó testület segítségével válhatnak törvényekké, tettekkel.

A jelen korszakban az általános vallásszabadság, a beszéd- és sajtószabadság, az általános választási jogosultság, az önkormányzás, a nemzetiség, az associatio, az alsóbb néposztályok felébredésével a demokratia eszméi uralkodnak és általános értelmi, de különösen erkölcsi

műveltséget sürgősen követelnek. Mindezen eszmék megvalósítása különösen az állampolgárok jogkörét tágitja, s hozzájárul minden egyes egyén boldogságához. De ha az egyes ember ösmeri jogait, az ezekkel járó kötelességeket pedig nem; ha jogait csak önző célokra használja fel; az állami és társadalmi jólétet aláássa, az altrusztikai erényeket pedig elhanyagolja: akkor az ily haladás az állam és a társadalom erkölcsi és ez által anyagi felbomlásához vezet. Elkerülhetetlenül szükséges tehát, hogy minél jobban elterjedjenek az erkölcsi fogalmak. Az állami törvényeknek a legalsóbb néprétegek közt való ismerete annál szükségesebb, hogy a legkisebb faluban is a kormány képviselői kötelességük teljesítése, hazaszeretetet gyakorlása, szép példák, jó szokások által nevelőleg hassanak az egész népre. Szabadság szellemi műveltség nélkül, jogok felhasználása kötelesség teljesítése nélkül — ezzel lehetne a jelen korszak állapotát jellemezni.

E társadalmi bajok orvoslásához a központi kormány képviselői, t. i. a megyei közigazgatási bizottságok is hatalmasan hozzájárulhatnak. Magyarországon több mint 12000 osztatlan iskola van. Megfelelnek-e ezek céljuknak? Ezen falvakban megvannak-e mindazon intézmények, intézkedések, melyek az ifjúság továbbképzésére, a nép egészségére, erkölcsi művelődésükre, anyagi támogatásukra szükségesek? Minden, a népiskolából, úgyszintén a továbbképző-intézetből kikerülő tanuló bir-e azon ügyességekkel, azokkal az ismeretekkel, melyek minden állampolgárnak elkerülhetetlenül szükségesek egy egészséges, erkölcsös és közhasznú életmód viselésére és mi legyen az állam teendője azok irányában, kik ezen követelményeknek nem felelnek meg?

Mely megye dicsekedhetik oly jó iskolákkal, a melyekből csupán írni és olvasni tudó, erős és egészséges, had- és keresetképes, erkölcsös, törvény szerint élő állampolgárok származnak?

Mely megyében találhatók muzeumok, könyvtárak, olvasóköri, kórházak, erkölcsnemesítő, mértékletességi, cselédképző és segélyző egyesületek?

A magyarországi bűnösök legnagyobb száma mely megyéből, mely iskolából származik?

Mely megyében van elterjedve a legnagyobb szegénység, mely megyében szaporodik leginkább a mankanélküli munkások, az éhező, munkakerülő lakosok, nyomorék koldusok száma és a megyei közigazgatás, rossz adminisztráció nem okozza-e ezen társadalmi bajokat?

Mindezen kérdésekre feleletet adnunk nagyon szükséges, mert mint az egyeseknél, ép úgy a nemzetnél is nagyon fontos az önismeret, és ezt a célt csakis az állam és közegyei által lehet elérni.

(Vége köv.)

Lédezerer Ábrahám.

A főv. tanszemélyzet szolgálati szabályzata.

Régen szükségét érezte már a főv. tanítósa annak, hogy legyen valamiféle szabályzata, a mely körvonalozza a működésükkel járó jogokat és kötelességeket: Hiszen ilyennek a létesítésén dolgozik már néhány év óta a „Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága“ is. S íme a főváros hatósága megolozva ezt, összeállit egy szabályzatot a saját alkalmazottjai számára s már az új iskolai évben életbe is lépteti. Ez a

szabályzat, mint a feje mutatja, csak az igazgatóknak szól. Pedig jobb volna, ha az egész tanszemélyzet részére készült volna, habár így is meg van benne az: mit kell megkövetelni a tanítótól.

Igazgatóink között vannak talán néhányan, kiknek nagyon elevenére tapint ez az új szabályzat, de a ki eddig is pontosan megfelelt kötelességének, a ki tanítóinak nem hatalmaskodó parancsnoka, hanem jóakaró előjárója volt; a ki a segídet nem szolgájának tekintette s a ki nem tartotta magát esalhatatlannak: azt az új szabályzat nem érinti, sőt örvend neki, mert kap a kezébe olyan szabályzatot, mely az ő eddigi eljárásának helyességét fényesen dokumentálja, minden elismerésnél jobban megdicséri, jövő működésének irányát pedig már előre biztosítja.

Nem czélunk a 62 §-ból álló szabály-tervezetet egész tüzetesen ismertetni, csak kiemelni kívánjuk azokat a pontokat, melyeket helyeseknek ismerünk el, s reá mutatni azokra a §-okra, melyeknek megváltoztatása czélszerű és kívánatos.

Tudomásunk szerint ezt a tervezetet az igazgatók e hó 24-én, kedden megvitatták. És csodálkoznunk kell azon, hogy arra a konferenciára osztálytanítót nem hívtak meg egyet sem, pedig úgy hiszszük, czélravezető, üdvös dolog lett volna, ha néhány tanítót is meghívnak oda. Mert bizony nem ártana, ha a szabályzat szövegének végleges megállapításába ők is beleszólhatnának.

A 11. §. szerint az igazgató a vezetése alatt álló tanítótestület legközvetlenebb felelőse s mint ilyen, köteles jó példával előljárni s azon lenni, hogy a testület valamennyi tagja buzgalommal, lelkesedéssel teljesítse feiadatát.

A 13–20. §-ok kifejtik, hogy az igazgató köteles az osztályokat látogatni s a tanítás menetéről tudomást szerezni. A látogatások alatt, — ha a tanító módszerében helytelenséget látna, — a tanítást átveheti s mintegy bevezeti a fiatal, még koránál fogva kellő tapasztalattal nem bíró tanítót a tanítás művészetébe. — Ha az igazgatónak kifogása van a tanító működése ellen, négy szemközt figyelmezteti s ha ennek eredménye nem lenne, vagy pedig a tanító más véleményben volna, az ügy a tanítói konferencia elé kerül, s ha a konferencia intését, illetve határozatát nem respektálná, vagy nem követné a tanító: az ügy az iskolaszékhez, illetve súlyosabb esetekben a tanácshoz kerül.

Ezek igen helyes intézkedések, valamint az a pont is, mely arról szól, hogy a tanítást átveheti az igazgató. Tapintatos igazgató ezzel a jogaival nem fog visszaélni soha — s ha visszaélné esetleg, ott van az első fórum: a konferencia.

A 21. §. így szól: „Az igazgató a tantestület tagjaival való érintkezésében a tárgyilagos szigorúságot a személyes jóakarattal, nyílt, őszinte, tapintatos és kollegiális modorral igyekezzen egybekötni, legyen türelmes az ellenkező vélemények iránt s a merev magatartás és parancsoló hang lehető kerülésével inkább személyes buzgalmaival és előzékenységgel igyekezzen tanítótársaira hatni s előttük a tekintélyt fenntartani.“

Erre egyéb megjegyzésünk nincs, mint hogy a szövegezésbe tévedt „lehető“ kifejezés onnan, mint fölösleges, teljesen kimaradjon.

Örvendetes mindenesetre, hogy ez a §. tulajdonképen azt czélozza, hogy az igazgató kartársa s ne diktátora legyen a tanítóknak.

A 26. §. azonban nem helyes, mert miért kelljen a tanítónak „előre bejelenteni a konferencián esetleg megteendő indítványokat”? Hiszen hányszor történik meg az az eset, hogy éppen a konferencia lefolyása juttat a tanítónak egy-egy jó indítványt az eszébe. De meg értelmesebben annak, hogy az igazgató előzetesen tudomásul vegye az indítvány tárgyát! Fölteszszük, hogy a konferencia elé nem tartozó badarságot úgy sem fog senki indítványozni.

Ha az igazgatónak a testület határozatával ellenkező nézete volna, a 29. §. szerint az igazgató a testület határozatának végrehajtását mindaddig felfüggesztheti, míg abban a kérdésben az igazgató felterjesztésére az iskolaszék, vagy a tanács nem dönt

Nagyon helyes a 31. és 32. §. intézkedése, mely szerint az igazgató minden tanítóról minősítési táblázatot készít, s azt a tanító minden év végén megtekintheti. — Csak azt nem tudjuk, hogy miért csak az év végén, miért nem akkor is, mikor valami olyat kívényez, mely kívényhez a minősítési táblázat másolatát csatolja az igazgató?

Igen helytelen s még inkább czélszerűtlen a 36. §., mely szerint szolgálati, vagy működési bizonyítványt csak a tanács állíthat ki. — Ez roppant körülményes és hosszadalmas eljárás. Hányszor van a tanítónak szüksége pl. katonai ügyben, működési bizonyítványra sürgősen? Csak egyszerűsítése volna a dolognak, ha illet vagy az igazgató, vagy az iskolaszék elnöke állíthatna ki.

A 37. §. értelmében az igazgató saját osztályát maga köteles vezetni s azt a segéd hallgatja. Ha betegedés vagy egyéb ok miatt mulaszt a tanító, az üresen maradt osztályt az igazgató látja el s abban az esetben a segéd az igazgató osztályát vezeti.

Ez is helyes intézkedésnek látszik paedagógiai szempontból, de csak egyik részre nézve, mert szerintünk sokkal több praktikus haszna volna a segédtanítónak abból, ha szabad idejében minél több osztályban hallgatná a tanítást.

A 44. §. ismét helytelen. Az igazgató adhatt u. i. a tanítónak 1 napi szabadságot, de ezt s az okot is köteles a tanácsnak bejelenteni. — Hiszen akkor már nem az igazgató adja azt, hanem a tanács utólagos jóváhagyása reményében a tanács egyik közege!

A következő §. ok megkövetelik, hogy az igazgató a következő évre szóló személyzet-beosztást felterjesztés előtt a konferenciának mutassa be, — hogy az igazgató köteles ügyelni arra, miszerint a parallel osztályokban a gyermekek igazságosan legyenek elosztva, s végül, hogy az igazgató ellenőrizze az ismétlődő órák megtartását s azt, hogy a tanító ne kényszerítse, vagy ösztönözze a tanulókat az ismétlődőbe való járásra; ha az igazgató illet tapasztal, jogában áll betiltani az illetőnek a külön óra tartását.

Ezt az utóbbi jogot mi a konferenciának szeretnők fenntartani.

Végül az 56. §-t említem csak fel, mert ebben némi sérelmet látok: „Az igazgató a testület tagjaiból minden 4 osztályhoz kirendel egy-egy tanítót naposúl, kik a tanítás megkezdése előtt, úgyszintén az órákzökben a rendre felügyelnek.

Egy előbbi §. azt mondja, hogy a tanító $\frac{1}{4}$ órával előbb köteles az iskolában (nem az osztályban) lenni. Nagyon helyes, hadd fejlődjék a kollegiális szellem! Az értekezleti szobákban minden tanítás előtt $\frac{1}{4}$

óra hosszat hadd találkozzanak s érintkezzenek egymással a kartársak, a napos tanítók pedig ügyeljenek a rendre. A mily helyes ez. oly helytelen az, hogy az igazgató kirendeljen naposokat. A naposok sorrendjét állapítsa meg előzetesen s mindenkor a konferenzia. Ez a mi nézetünk.

Ezekben összegeztük az új szabályzatot.

Erős a hitünk, hogy a tanítói önértet ébrentartására, a testületi szellem és a tanügy fejlesztésére igen-igen alkalmas eszköz lesz ez a szabályzat, különösen, ha a kifogásolt pontokat helyesbíteni fogják.

Ego.

A nemes jellem alakulásának második lépcsője: a jogok és kötelességek.*)

„Minden embernek két nevelése van, egyik, melyet másoktól nyer, s a másik — a fontosabbik — melyet önmaga ad magának.“

A nevelés magasztos művészete pedig ép abban áll, hogy másokat megtanítson önmagukat művelni.

A nevelésben a nevelőt az iránytűhöz hasonlíthatjuk, ő csak az irányt mutatja az élet tengerén, kijelöli a biztos révpártot, föltünteti a kerülendő zátonyokat; az ingoványba csalogató bolygó tüzet megkülönbözteti a kikötő jelzőjétől, de ezenkívül szent tüzet gerjeszt az egyed kazánjában — a kedélyben, az egyedben rejlő erőt fölfedeztetni saját magával a nevelendő egyénnel, hogy ne kívülről várja a segílyt, hanem keresse azt önmagában és meg fogja találni; akkor lesz erős.

Önerejének tudatára kell juttatnunk növendékünket; ő n i s m e r e t az első sarktétele a nemes jellem alakulásának s csak midőn már útban vagyunk e fontos czél felé, csak akkor lesz alkalmunk növendékünk keblében fölgujtani a nemes érzelmek Veszta-tüzét, mert mint Plutarch mondja: az emberi lélek nem edény, melyet meg kell tölteni, hanem tüzhely, melyen lángot kell gyujtani.

Hisz a Port-Royal logikusai régen megmondották: hogy inkább a tudományok kell az ész javítására fordítani, mintsem az ész t tudományok megszerzésére.

A pszichologia mai állásában már talán meg is javíthatnók e régi logikusok mondását, mert szerintem a tudományokat nem annyira az ész, hanem inkább a kedély javítására kívánnám fordítani. Mert nem az ész melegíti a kedélyt, hanem a kedély melegíti az ész t.

Elöttem a kedély látszik mélyebben fekvőnek, s fölötte vélem az ész t; s így az ész t kívánom a kedélyben megfürösztetni s nem az ész tben a kedélyt. Ez nem fog sikerülni. Az ész után nem juthatni a kedélyhez, de a kedélyen át hozzá férközhetünk az ész thez.

Az ész volt az, mely mondatta a nagy tömeggel réges-régen, hogy hasznos meghalni egy embernek a népért, de a kedély ezt nem mondatta volna.

De kissé el is tértem föladatomban tárgyatól, mert hisz a nemes jellem alakulásának második sarktétele, második lépcsőjét: a jogok és kötelességek betartását volt szerencsém értekezésem tárgyául kitűzni.

*) Fölvastattam a szilágymegyei tanítótestületnek 1895. évi október hó 22-ikén tartott közgyűlésén.

Jogok és kötelességek! — T. i. magunk jogait mérsékelve a mások jogait tiszteletben tartani és kötelességeinket lelkiismeretesen teljesíteni.

Ez pedig nehéz feladat!

Nehéz pedig különösen a mai világban, mikor majdnem mindenki abban fáradozik, hogy a maga jogainak terrenumát minél inkább terjeszsze, jogkörét szélesítse; mint a telhetetlen gazda, egy-egy barátjával, egy-egy kapa-fogással mindinkább szélesíti jogi birtokát szomszédja rovására.

S a kötelesség? — Ezzel már fordítva állunk; itt már egy-egy barátjával igyekszünk mindig többet hagyni szomszédunknak, embertársainknak, mintegy kárpótlásul az elszántott jogi barátjéért. Mindenképen azon igyekezve, hogy a kötelességek terrenumából minél keskenyebb szalag jusson birtokivüinkre. sőt még a keskenyvé vált kötelesség terét is igyekszünk más nevére áttelekkönyvezni.

Korunk általánossá vált jelszava: a jogból minél több, a kötelességből minél kevesebb.

A nevelészet földadata e hamis tételt mérsékelni, minél szűkebb korlátok közé szorítani.

És csak ez? — Csak mérsékelni? — Hát megfordítani! — mondatná az ideál terén álló kritikus.

Csak ez, ha reálisak akarunk lenni, magasabbat nem merek kitűzni, nincs bátorságom a föntebb írott jelszót megfordítani, úgy, hogy: jogainkból minél kevesebb, kötelességeinkből minél több.

Ez nekünk már nagyon magas elv. ilyet elménk nem bír befogadni, ezt csak a tanítók nagy mestere mondta s gyakorolta, akit a keresztény megváltónak nevez; ő mondotta a gazdag ifjunak, midőn ez iránt megkérdezett: add el vagyonodat, árát oszd ki a szegények között, s aztán? — azután vedd föl a keresztemet és kövess engem

Ki képes őt követni? — Bizony sokszor kifogyna a Diogenes lámpájából az olaj, és nem találnánk ilyen követőt!

(Folyt. köv.)

Piósz Gyula.

Képviselői jelentés,

Az említettekén kívül Metzner Adolf: „Számvető készülék“, Sziklay János: „Magyarország vármegyéi és városai“, Kogutowicz és társa: Földrajzi atlaszok, dr. Kiss Áron és Kun Alajos: „Játéktanító vezérkönyv.“ Harrach József: „Arany Lant“, Mazurek Pál: „Család- és iskolai értesítő“, Fehér József: „Új vonalzási rendszerű papírtáblák“, Rigler József: „Pontjelzett mértani rajzfüzetek“ című munkák és taneszközök tárgyában mielőtt a bizottság határozott volna, véleményes jelentést kért azokról tőlem. Az elemi és ipariskolai összes nyomtatványok revíziójával is megbízotván, ezekre nézve igazgatótársaim tanácsát is kikértem s ennek figyelembe vételével javítottam a jelzett nyomtatványokon s tettem kimerítően indokolt jelentést a tek. tanácsnak.

Rákosi Szidi, a nemzeti színház tagja, az általa létesítendő „Magyar színház“ céljáról valamely közterület átengedését kérte; Szikrai János pedig „Polgári színház“ céljáról kért telket. A föv. szeretetházi

tanítók az új fizetési szabályzat 5. §-ának reájok is leendő kiterjesztése iránt, dr. Somogyi Aladár polg. isk. tanár meg az első fizetési fokozatba való előléptetésért folyomadtak. Az előbbieket kérelme pártoló határozattal terjesztették a tanács elé.

Intézkedett a közoktatásügyi bizottság a kisdudóvólak vezetői számára egyhavi szünet engedélyezése tárgyában; továbbá, hogy az ezredéves kiállítás alkalmából 10 községi iskolaépület elszállásolás czéljára átengedtessek s e végből úgy a jelen, mint a jövő iskolaév egy hónappal megrövidíttessék. — A IV. kerületben új közs. felsőbb leányiskola állíttatván fel, igazgatói és tanári állások szerveztettek.

Igen nagy fontosságú indítványt tett m. é. október hó 4-én Tenczer Pál bizottsági tag úr, a szakszerű felügyelet tárgyában. A bizottság minden egyes tagja örömmel fogadta azt, behozatalát szükségesnek mondotta s felkérte a bizottság elnöke: R. Gy. tanácsnok úr, hogy e tárgyban a bizottság elé javaslatot terjeszteni szívekedjék.

Dr. Havassy Rezső úr nem kevésbé fontos indítványt tett f. é. február hó 24-én Budapest tanügyi történetének megírása ügyében. A bizottság két gyűlésen s igen behatóan foglalkozott e kérdéssel s javasolja a tanácsnak, hogy a székes-főváros iskoláinak tanügyi története az 1896. év végeig terjedőleg 100 ívnyi terjedelemben megírva, a főváros költségén 3 évi idő alatt nyomtatásban is megjelenjék. A főszerkesztőt és a különböző iskolanemek szerinti munkatársait a közokt. bizottság ajánlatára a tanács fogja meghívni. A költségekre 10.000 forint van előirányozva.

A fővárosi közs. iskolákban és óvodákban fizetendő tandíjak megállapítása, elengedése, kezelése és elszámolása ügyében a tanács tanügyi osztálya által készített szabályzat is több gyűlésen foglalkoztatta a bizottságot. A tárgyalások megkezdése előtt Dr. Verédy Károly kir. tanácsos, főv. kir. tanfelügyelő úr azt a nagyfontosságú indítványt tette, hogy az elemi iskolákban a tandíj törültessek el. Ezt kívánja a tankötelezettség elve és a tanítás érdeke. A mennyiben pedig ez által a főváros pénztára mintegy 50—60 ezer forint bevételtől esik el, a tandíj czímen mutatkozó hiány kulturadóban vettessék ki.

A közoktatási bizottság az indítványt elfogadta. Vajha ezt tenné a főváros tanácsa és törvényhatósági bizottsága is!

Kisebb jelentőségű tárgyak helyett felemlítem itt, hogy a főváros tanácsa által régebben kiadott néhány rendeletnek megújítása tárgyában készített s a „Budapesti Tanítótestület“-nek is bemutatott javaslatomat; továbbá részint a tanács, részint a polgármester úr által 1870-től 1895. végeig az elemi iskolákra vonatkozólag hozott határozatokat illetve rendeleteket rövide szabott foglalozásban, valamint az igazgatók teendőinek jegyzékét (napárszerű egymásutánban) elkészítvén, R. Gy. tanácsnok úrnak bemutattam. Jó szolgálatot kívántam ezzel tenni úgy a tanügynek, mint Kartársaimnak, s ha — miként remélem és hiszem — ezek a Nép.-Lapjában és megjelennek*), nem csekély hasznát vehetik ezeknek még a vidéken is.

Ezekben foglaltam össze minlazon tárgyakat, melyekkel a közoktatásügyi bizottság előbbi jelentésem óta foglalkozott. Ezek egy részéről a napisajtó útján is értesülhettek ugyan igen tisztelt Kartársaim:

*) Nagy köszönettel vettük, s közlését mielőbb meg is kezdjük. Szerk.

de egyrészt mivel azok a tudósítások legtöbbször csak egy-két tárgyra vonatkoztak, másrészt meg, hogy a bizottság munkássága bizonyos időközönként csoportosítva legyen feltüntetve, a mi adalékul is szolgálhat később a székes-fővárosi tanügy történetének megírásánál: jónak láttam ezeket feljegyezni s tisztelt Kartársaimmal közölni.

Lakits Vendel.

A „Népnevelő“ és a tanítói tekintély.

Magam is katolikus ember vagyok. Ezt urbe et orbi nyíltan megvallom, mert szeretem vallásomat. — de tisztelem más vallását s meggyőződését is. Azért tartom ezt szükségesnek előre bocsátani, nehogy valaki felekezeti türelmetlenséget keressen felszólalásomban.

Nem vallásgyűlölet, hanem a tanítói tekintély — s az emberi méltóságnak lábbal tiprása készlet arra, hogy tollat fogjak.

A „Népnevelő“ f. é. 11. számában. „Egy levél a Népnevelőhöz“ címen ír egy tanító valamit. Ez az élmélygésig meghunyászkodó, alázatos levél háborított föl. — Annak örül, hogy létre jön a kath. tanítók első orsz. gyűlése.

Ez az öröm még érthető. Ennek én is örülnék — mert a társulási szellem, a vállvetett munka mindig fokozza az erőt, — ha másrészt nem keserítene el az a körülmény, hogy felekezetekre szakadozunk akkor is, mikor közös czélról van szó, s mikor az orsz. tanítói kongresszus az összes magyar tanítóság érdekeit szíven viseli s így nem zárkózik el a kath. tanítók kívánságai elől sem.

Többek közt ezt mondja: „S velünk lesznek a katolikus egyház diszei, a tanítói kar igaz jóakarói (a papok) annak jelképeül, hogy az egyház és iskola fáradhatatlan bajnokai Krisztusban édes testvérek.“

Hogy milyen, „igaz jóakarói“ a tanítói karnak a katolikus egyház eme diszei, arról sok tanítónak keserves tapasztalatai vannak. Ezek a Krisztusban édes testvérek sok derék tanítónak keserítették meg már életét és sok tanítót fosztottak meg már kenyerüktől — mint a lapok minden évben nyilvánosságra hozzák — sokszor kicsinyes okokból.

Majd így szól: „És e nagyszerű Társulat (a Szt. István) mennyire figyelmes irántunk, hogy a tanítót mindenben tájékozza. Itt van előttem ez a kedves, díszesen kiállított Könyv és Tanszerek jegyzéke. Ez a kis könyv igen sokra megtanít bennünket: elsőbbsen is, hogy miként róhatja le háláját minden kath. tanító e jóttevő Társulat iránt, hogy önmaga művelődését is nagyban előmozdíthassa. — Ha t. i. tagjai sorába lép.“

O sancta simplicitas! Ez a kedves és díszesen kiállított könyv egy 56 oldalra terjedő közönséges árjegyzék, amilyent mindenki kaphat halomszámba, nemcsak Magyarországból, hanem a világ minden részéből s nem kerül többbe, mint egy levelező lapba. A legtöbbször azonban ennyibe se.

Ennyi figyelemért kár annyi hálálkodás. Hiszen más könyvkiadó czégek „ingyen mutattványul“ annyi iskolai könyvet küldenek a tanítónak, amennyit csak akar. Holott e nagynevű társulat ezt nem teszi.

Vagy azért vagyunk a hizelgésig alázatosak, hogy a Népnevelőt

ingyen adja? Hiszen nem a tanítók érdekéből teszi, hanem közügynek és ha így van, akkor a jótett önmagában leli legszebb jutalmát.

A tartalmaért meg éppen nem illeti meg az az, intelligens emberhez nem illő ily hálálkodás, mert tizenkétezer fölvilágosodott ember szellemi táplálékáról másképp kellene gondoskodni, nem egy igénytelen árjegyzéknek hasábkon át való istenítésével.

Hiszen a Népnevelőt az új Néptanítók Lapjával távolról sem lehet összehasonlítani s azért az államnak nem zengett a tanítószáz annyi dicsőhymnust, — természetesen tartván, ha az állam, s így egy felekezeti is ilyesmiről a saját érdekében gondoskodik.

Vagy azt sem tudom megérteni: miért „repehet az örömtől s boldogságtól váltakozva“ egy tanítónak a szíve, hogy „a nagyméltóságú püspökikar a kath. tanítók orsz. kongresszusának megtartását kegyesen engedélyezte kegyelmes elhatározásával.“

Biz én ezt sehogyszem találom tizenkétezer intelligens emberhez illő hangnak. Mert ha az a 12.000 tanító üdvösnek és szükségesnek tartotta a kath. kongresszus megtartását, akkor nem egyezik a tanítói tekintéllyel, hogy „a kegyes engedélyezésért és a kegyelmes elhatározástól“ annyira meg legyünk hatva.

Ugyancsak a Népnevelő második cikke a többi közt ezt mondja: „A haladó idők s a rohamosan felszínre kapott ál-liberalizmus éppen az ezredéves kath. tanügyet nehéz válságba sodorták. A vallásos nevelésnek hadat üzentek s ezen szektának az omnipotens állam is szolgálatába szegődött.“

Ime, ilyen nyilatkozatra vetemedik az elfogult felekezeti ultramontanizmus. Az államot — respective a vallás- és közokt. ministeriumot vádolja mint olyant, mely a vallásos oktatásnak hadat üzent.

Minden elfogulatlan tanfőúr tudja, hogy a jelenlegi közokt. miniszter hány-szor hangsúlyozta a vallás-erkölcsös nevelést, s azt töle kitelhetőleg előmozdítani iparkodván: az iparostanonczok vallásoktatására is fölhívta az illetékes lelkész urakat.

Hogy aztán éppen a kath. lelkész urak voltak azok, kik e jogukkal élni nem akartak, (mert ők az Isten ígését nem hirdetik ingyen!) — annak nem az állam az oka.

De így kell Wlassics miniszter úrnak! Az államosítás alkalmával tanusított magatartása és nyilatkozata kezdi megteremni gyümölcseit. — Míg a papoknak kezeit nyalják, addig rajta rúgnak egyet a kath. irányadók minden adandó alkalommal.

De lássuk a Népnevelő egyéb rovatait. Ott van az „Irodalom.“ Ajánlja és ismerteti a következő műveket: „Goffine oktató és épületes könyve,“ „Officium Divinum,“ „Officium Hebdomadae Sanctae.“ A „Tárkányi féle teljes szentírás.“ — Tanügyi-irodalmi terméket egyet sem ismert, mintha bizony a 12.000 tanítónak ez utóbbihoz semmi köze sem volna.

A „Vegyesek“ czimű rovata ez: „A vácsi püspök áldozatkészsége,“ „Nagylelkű plébános,“ „Nemeslelkű pap,“ „Egy irgalmas néne kitüntetése“ stb.

Hát bizony ilyen szellemi táplálékért nem érdemes a nevetségig az emberi méltóságon alul leereszkedni.

Különben, hogy „a kath. egyház diszei, a tanítói kar igaz jó-

akarói“ mennyiben tartják a tanítót Krisztusban testvérünknek, kitűnik a Népmvelő pályázati hirdetéseiből. Pl. A rozsnói egyházmegyében Ragályon és Úzapanyiton van üresedés. Mindkét helyen a „tisztes-séges lakás“ egy szobából áll stb. — No hát, te Krisztusban kedves testvér, te munkatárs az Úr szüléjében, azt érted el tulságos alázkodással, hogy egy szobád van, holott a tisztességes parasztgazdának kétfő.

Fizetésed 173 frt — államsegély! (ezért minden évben folyamodni kell) 58 frt 15 kr. congrua, Rozsnóról 61 frt 30 kr. Stóla, tandíj, ruhamosás, ostyasütés, párbér mintegy 85 frt., két hold rét, 5 m³ tűzifa s 1/2 házhely — után legeltetési jog. — Ezért aztán a „harangozás, gyertyagyújtogatás és a templomban a lelkész öltöztetése“ a te kikötött kötelességed.

Katolikus Kartársaim! Nem szokik arcotokba a vér? — A munka nem szégyen, a munka nemesít. De, hogy a harangozás, a gyertyagyújtogatás s a papnak öltöztetése nemesítené a tanítót s emelné tekintélyét, — tagadom.

Adjuk meg a kellő tiszteletet a papoknak, mint Isten szolgálóinak s intelligens embereknek, — de ne a tanítói tekintély s az emberi méltóság rovására!

Telapi.

EGYESÜLETI ÉLET.

A szabolcsvármegyei általános tanítóegyesület központi választmánya Orsovsky Gyula elnökle alatt f. év márczius 12-én Nyin-egyházán tartotta évnegyede gyűlését.

Mindenekelőtt az egyesület ügyeinek vezetéséről előterjesztett részletes jelentés vetetett helyeslőleg tudomásul s elnök a megyei tanszermuzeumi bizottság alakításával megbízott.

Ezután a tárgysorozatban felvett ügyek közül Szabolcsvármegyei közigazgatási bizottságának az elnökhöz intézett átirata olvastatott fel, mely szerint nevezett törvényhatósági bizottság által az alispán oda utasítatik, hogy a községi faiskolák rendezése ügyében alkotandó megyei szabályrendeletnél különös figyelemmel legyen arra, hogy e vármegye területén lévő községi faiskolák kezelésével általában a néptanítók bizasának meg. Midőn ezen átiratot tudomásul veszi a választmány, egyszerűsmind felhívni rendeli a járásköri elnökök figyelmét arra, miszerint köri gyűlésükön az egyes községekben levő faiskolák jelenlegi állapotáról kellő tájékozást szerezve, tapasztalataikat annak idején az elnökséggel közöljék. Majd az egyesület elnökének a II. egyetemes tanügyi kongresszusra menni óhajtó tanítók segélyezése ügyében, ugyancsak a vármegye közigazgatásához beadott kérvényére vonatkozó határozat terjesztetett elő, melynek értelmében a járási főszolgabírák útján a községek előljárói az illető tanítók segélyezésére hivatnak fel. Ez szintén tudomásul vétetvén, elnök utasított, hogy ezen határozat alapján az egyesület tagjait külön-külön felhívásban tájékoztassa a millenium alkalmából részükre kieszközölné segélyezés módozatairól, valamint a kongresszus rendező bizottsága által már eddig kieszközölt kedvezményekről s egyuttal buzdítsa őket a kongresszuson való minél tömegesebb részvétel- és megjelenésre.

A bemutatott egyesületi ügyrendi szabályzat tervezete, valamint az elnökséghez eddig beérkezett „Szavak törpék, példák óriások“ jelítés pályamunka, fölülvizsgálás illetve megbírálas végett egy öt tagú bizottságnak adatott ki.

Elnök tudatja a választmánnyal, hogy a tervbe vett Péterfy-ünnepély rendezőbizottsága által a tanügyi lapokban közzétett s a hazai tanítóegyesületekhez intézett gyűjtésre való felhívást — bár ez ügyben Somlyay József orsz. bizottsági elnökhöz fel is irt — mindeziéig meg nem kapta. Tehát ennek következtében, ugy a kis várdai, mint a nyiregyházi járáskör tagjaihoz maga intézett felhívást, mely eljárásának eredményeként jelzi, hogy a kitűzött célra eddig a tagoktól mintegy 15 frt gyűlt be. Ezen intézkedést helyesli a választmány, de másrészt az egyesületnek — mely a Péterfy Sándor nevével összeforrt Eötvös-alap ügye iránt mindig a legmelegebben érdeklődött s érdeklődik — az intézők részéről a nemes célú mozgalom tárgyában követett mellőzést sajnálattal veszi tudomásul.

Mint hogy a magyarországi tanítók országos bizottságának alapszabály-tervezete sem küldetett meg az egyesületnek, s különben is az arra vonatkozó javaslatok beküldésének határideje folyó hó 15-én lejár, a választmány ez ügyben érdemileg nem intézkedhetett.

Az V. egyetemes tanítógyűlés felhívásában foglalt tételek, amennyiben azok megvitatása egyeseknek előleges tanulmányozása nélkül eredményre nem vezethet, Pazár István Werner Gyula és Horváth István bizottsági tagoknak adatott ki, hogy azokat behatóan tanulmányozva véleményes jelentésüket egy legközelebb tartandó rendkívüli közgyűlés elé terjesztés végett, ápril hó 5-éig az elnökhöz adják be.

Az egyesület rendkívüli közgyűlésének megtartására vonatkozó javaslat elfogadtatván, határnapjául f. év ápril 8-ika tűzetett ki s tárgysorozatába egyelőre az orsz. bizottság aradi gyűlésére kiküldött képviselő jelentése, az egyesület ügyrendi szabályzatának tervezete, a milleniumi ünnepélyes közgyűlés tárgyában a választmány javaslata, az V. egyetemes tanítógyűlés tételei, s a tagoknak a kongresszuson való együttes megjelenésére vonatkozó megállapodás határozottatott felvételni.

Végül a pénztár állapotát feltűntető jelentésből kifolyólag elnök megbízott, hogy a nagyobb összeggel hátralékban levő tagokat az egyesülettel szemben elvállalt kötelezettségeik teljesítésére komolyan figyelmeztesse s ezzel a gyűlés véget ért.

Egy választmányi tag.

KÜLFÖLDI TANÜGY.

Németalföld iskolaügye.

A tanítókat a község-tanács alkalmazza, bocsátja el, vagy függeszti fel. Az előirt vizsgálatok letétele után, s a kellő erkölcsi bizonyítványok birtokában minden tanító pályázhatik állásért. A polgármesteri hivatal a pályázók felől beszerzi a tanfelügyelő és az iskolai előljáró véleményét, azután három nevet terjeszt a községtanács elé, melyek közül ez egyet megválaszt. Ha iskolai előljáró állása üresedik meg, a pályázók „minősítési vizsgálatnak“ vetik alá magukat. Az állást az nyeri el, a ki ez alkalommal a legjobb eredményt mutatja fel. E vizsgálat azonban el is maradhat, ha a kinevezendő egyén felől a polgármesteri hivatal és a járási tanfelügyelő között előzőleg teljesen egyező véleménynyilvánulás jó létre. Az állami iskolai tanítókat a miniszter nevezi ki.

A megürült tanítói álások 6 hónap keretén belül okvetlenül betöltendők, ellenkező esetben az illető tartomány kormányzóhatósága tölteti be azokat.

A tanítók elbocsátása vagy a saját kértökre, vagy a polgármesteri hivatal, vagy az iskolai hatóság indítványára történik. Olyan tanítótól, kit nem „tiszteletes” uton bocsátanak el, a kormány és hatóság megvonhatja ama jogot, hogy a tanítói pályán tovább működhessék.

A tanító felfüggesztése — az iskolahatóság indítványára — legfőleg az egy hónapig tarthat; fizetését azonban ez idő alatt is élvezi. A nyilvános iskolák tanítói nyugdíjra tarthatnak igényt, ha 40 évi szolgálati évet mutatnak fel, vagy ha 65 évesek, avagy ha szellemi vagy testi tekintetben szolgálatra képtelenné váltak. A nyugdíj minden szolgálati év után $\frac{1}{60}$ -részét teszi annak a fizetésnek, melyet a tanító legutóbb élvezett, ennek $\frac{2}{3}$ -át azonban sohasem lépheti túl. A nyugdíjalap növeléséhez minden tanító fizetéséből évenként 2% -ot vonnak le. Az állami iskolai tanítók tisztviselőknak tekintetnek, s így árváik és özvegyeik is nyugdíjban részesülnek.

Ha a tanítót azért bocsátják el, mivel állását vagy iskoláját általában beszűn-
tetik, bizonyos időre, legalább két évig „várakozási” díjat kap.

Fizetések. A törvény minimális fizetést állapít meg és pedig: az iskolai előjárók részére 700 frtot szabad lakással s kerttel; a főtanítói vizsgát tett tanítók részére 600 frtot, a többi tanítóknak pedig 400 frtot. Ilyen fizetések azonban csak a legkisebb községekben fordulnak elő. Nagyobb községekben és városokban több fizetésben részesülnek, annál is inkább, mivel némely provinciában most nagy a tanítóhiány.

Tandíj. A községek kiadásai fedezésére iskolapénzt vehetnek ki, azonban soha se többet, mint a mennyire az oktatás évenként átlagosan kerül, eltekintve az esetleges állami pótléktól. Ha valamely családból több gyermek látogatja az iskolát, úgy ezek részére a tandíj megfelelő arányban csökkenthető. Szegény szülőknek nem kell gyermekeikért tandíjat fizetniök; vagyontalanok csak egy részét fizetik annak. Városokban az ilyen szülők gyermekeit rendszerint egy vagy több, u. n. szegényiskolában egyesítik.

Felügyelet. Az egész ország valamennyi iskolájának felügyelete három tanfelügyelőre van bízva, kiknek hatáskörébe egy vagy több provincia tartozik. Minden felügyelői kerület járásokra oszlik. Összesen 25 járás van. A járás élén a járási tanfelügyelő áll. Végre minden járás legalább két körre, u. n. „arrondissement”-re van felosztva, ennek élén áll a kör-i felügyelő. Egy vagy több község együttvéve képez egy ilyen kört. A helyi tanfelügyelet a polgármesteri hivatal dolga. A község-tanács ezen kívül helyi iskolai bizottságot is nevezhet ki.

Fegyelem. A törvény hallgatóságosan megenged minden használatos büntetési eszközt; tiltja azonban a testi fenyegetések alkalmazását.

Iskolalátogatás. Minthogy Hollandiában nincs iskolai kötelezettség, nincs iskolai kényszer sem. Mindenki akkor és oda küldi gyermekeit iskolába, a hova és a mikor neki tetszik, vagy egyáltalán nem is küldi. Erre való tekintettel az iskolai törvény némi előírásokat és intelmeket is tartalmaz „az iskolalátogatás előmozdítására.”

A községi hatóságok lehetőleg gondoskodnak a rendszeres iskolalátogatásról. Különösen a szegény-iskolákban. Évenként összeállítják azon 6—12 éves korban levő gyermekek lajstromát, kik január 1-jén a községben élnek. Az iskolai előjárók pedig évenként február előtt benyújtják azon 6—12 éves gyermekek listáját, kik ugyanazon év január 1-jén az iskolát látogatták. E kettőnek összehasonlításából kitudik aztán az iskolába járók száma. Azok a szülők, kik nem küldik gyermekeiket iskolába, a községtől semmiféle támogatást sem kapnak. A község-tanács megtilthatja a 12 éven aluli gyermekeknek testi munkákra való felhasználását. Az iskolalátogatást pedig jutalmak kiosztásával is előmozdíthatja.

Tanulók száma. Egy-egy iskolába legfeljebb 600 gyermeket szabad felvenni, a kormány különös okokból többnek a felvételét is megengedheti.

(A „Deutsche Zeitschrift für Ausländisches Unterrichtswesen” után.)

I R O D A L O M.

„Ünnepi daloskönyv” cím alatt Erődi Ernő ismert zeneszerző és jónevű fővárosi énektanár szerkesztésében egy kiválóan értékes és becses énekeskönyv jelent meg. Hazafias dalokkal van e könyv tele, könnyű modorban két és három szólamra alkalmazva. A legrégibb zeneművek Tinóditól kezdve képviselve

vannak mai napig. A szövegeket pedig legjelesebb költőink Petőfi, Vörösmarty, Arany, Kölcsey, Jókai, Pósa L., Móra I. s. a. t. írták. Valóban a legnagyobb dicséret illetheti Erdőt ez érdekes és szükséges mű szerkesztéséért. A most közelgő milleniumi, koronázási és más hazafias nemzeti ünnepélyekre megtalálja a tanító a szükséges magasztos és lélekemelő hatásos hazafias dalokat. A művet rendkívül eszinosan állították ki, szép czímképpel, finom papírra nyomva és az ára igen olcsó, csak 20 kr. (Wodianer bizománya.) A legmelegebben ajánljuk Erdő Ernő kitünően szerkesztett és hézagpótló „Ünnepi daloskönyvét” kartársaink figyelmébe.

Isméltőiskolások könyve czímen egy kötetet kaptunk a napokban, mely mint czíme is mutatja, az isméltőiskolás növendékek kezébe szánt kézikönyv gyanánt kíván szolgálni. Írta: Vaday József, nagyvárad-i községi tanító. Ára 50 kr., kapható a szerzőnél, kinek művét ajánljuk az érdeklődők figyelmébe. A kötet praktikus becsét nagy mértékben emelik azon feldolgozási tervek, melyeket szerző a mű végéhez csatolt. Az „isméltők könyve” értelmezésre szánt ismerettár, hazafias dalok, ügyiratminták, nemzetgazdaságtan stb.-vel van ellátva s mondhatni maximuma van benne azon anyagnak, a melyet egy-két tanítóval bíró isméltőiskola feldolgozhat.

Híres emberek ismertető jelei és fejlődésük feltételei cz. füzetet kaptunk, mely a Néptanoda külön lenyomataként jelent meg, s melyet Léderec Abrahám írt s olvasott fel a Budapesti (budai) Tanítóegylet által Pestalozzi H. J. születésének 150. évfordulója alkalmából rendezett közgyűlésen. A 23 oldalra terjedő füzet igen tanulságos mint olvasmány is, és szerzőjének széles ismereteiről, kiváló paedagogiai készségéről s nagy olvasottságáról tesz tanúságot. Úgy tudjuk, hogy e becses művecske a Lampel-czég bizományában jelent meg. Ára?

Az iskolai tanulók szellemi megterheléséről czimű kritikai tanulmány, melyet Sretvizer Lajos főv. igazg.-tan. jeles tollából lapunk közölt, külön füzetben is megjelent. A tanulók szellemi megterhelésének kérdését senki sem tárgyalta és bonczolgatta még oly behatóan, mint Sretvizer; 16 oldalra terjedő tanulmányának ez ad különös értéket, s remélhetőleg ez fogja létrehozni ama reformokat, melyek a tanterv revíziója terén sürgős megoldásra várnak.

A Magyarországi Tanítók Országos Bizottságának működése, melyet az 1890—95. évekről szóló titkári jelentések tüntetnek fel, megjelent külön füzetben is. Ezt az Orsz. Biz. elnöksége állította egybe a milleniumi kiállításon leendő bemutatás végett s magában foglalja Koncsek Lajosnak 4, továbbá Szabó B. Lászlónak és Böngérfi Jánosnak 1—1 jelentését, melyek az Orsz. Biz. történetének megírásánál majdan adalékkul szolgálhatnak.

Ezredéves emlékünnap a népiskolában cz. füzetet írt Vajna Károly, kézdívarhelyi tanító, a ki programmszerű tervezetet nyújt az ezredéves emlékünnap iskolai megünnepléséhez oly módon, hogy abban a nép részvételének is megfelelő tér nyujtassék. Az előttünk fekvő munkát a „Háromszék-megyei, Tanítótestület” százhusz koronával jutalmazta. Lendületes előszaván kívül a szerző négy programtervezetet mutat be, majd egy fohászszzerű szép imát közöl, melyet a tanulók által elmondandó fogadalom követ. A további fejezetek czímei: Ünnepi beszéd, (elmondja a tanító). Ökösütés a székelyeknél, (elmondja egy tanuló). Gábor Áron, a székely ágyúöntő és a kőkösi csata (elmondja egy isméltő iskolás). A népünnepély és a rendezendő kiállítás részletezése. Függetlenül egy pár alkalmi költemény van csatolva. Érdemes munka, melyet elejétől-végig hazafias szellem leng át, s mely a küszöbön levő milleniumi ünnepségek alkalmával, különösen az erdélyrészi iskolákban, helyes útmutatóul szolgálhat.

Az „1848—49-iki magyar Szabadságharcz történeté”-nek már az 55-ik füzete látott napvilágot. Ebben nyer befejezést a bánági rácz felkelés története, mely Hadik M. tábornok fényes győzelmével Szeged mellett véget ért. A képdísz e füzetben is méltóan sorakozik a megelőző füzetek pazar illusztrációi mellé.

A Szalay-Baróti-féle „Magyar nemzet történeté”-ből ép most hagyta el a sajtót a 34-ik füzet. A Jagellók korát folytatva, a II. Lajos király alatti időket (1516—1526.) beszéli el egészen a magyar hadseregnek Mohács alá vonulásáig. E füzetet a mohácsi ütközetnek a Hadi Krónika után készült terrazja rekeszti be. Az illusztrációk közt feltűnő szép a „Dobozi” czimű önálló műmelléklet, mely Székely Bertalan ismert művészi alkotása után készült. A többi képek is mind igen érdekesek.

Kimutatása

a Péterfy Sándor arczképének megfestésére begyűlt összegeknek.

Csáktornyai finiskola igazg. által 2 frt; Az I. kerület, Budapest-Krisztinátéri elemi népisk. tanítótestület 10 frt. A hódmezővásárhelyi állami óvóképző int. ig. által 10 frt 85 kr., Magyarországi Központi Frőbel-nőegylet 25 frt; özv. Rosenzweig-Saphir Sarolta elnök 20 frt; Dezső Lajos kép. tanári testület Sárospatakon 1 frt 80; Haspari István tan. Óreglak 1 frt; Kelemen Katalin által Nagybánya 2 frt. — I. kerület, Szarvaster közs. elemi isk. 5 frt; Nagyvárad közs. polg. isk. tantestület 2 frt., Singer és Wolfner könyvkiadó-czég 20 frt; Győri m. k. állami polg. leányiskolától 4 frt 50 kr; Murányiutczai közs. iskolától 3 frt; a II ker. Csalogány-utczai áll. tanítónőképzőintézeti tanári testülettől 18 frt; = 125 frt 15 kr., a folyó év 12-ik számában kimutatott összeg 113 frt, összesen 238 frt 15 kr. — Bpestén 1896. márczius 22-én.

Kurecz Sámuel.

az Orsz. bizottság pénztárosa.
V., Erzsébet-tér 12.

VEGYESEK.

— **Meghívó.** A „Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága” f év április hó 2-án (nagycsütörtökön) d. e. 9 órakor tartja rendes tavaszi közgyűlését Budapesten a Magyar Tudományos Akadémia üléstermében. A gyűlés tárgysorozata: 1. Elnöki megnyitó. 2. Az V. egyetemes tanítógyűlés tétélei. (Előadó Péterfy Sándor.) 3. A tanítók nyugdíjügye. (Előadó: Somlyay József.) 4. A módosított alapszabálytervezet (Előadó Böngérfi János.) 5. A tisztikarban megüresedett helyek betöltése. 6. Indítványok. — Kérjük az orsz. biz. tagjait, hogy e gyűlésen megjelenni sziveskedjenek. Tanfériakat és tanügybarátokat szivesen látunk. Budapest, 1896. márczius 24-én **Dr. Gööz Jozsef** h. elnök, **Böngérfi János** h. titkar.

— **Érhetetlen szűkmarkúság.** A napilapokból veszszük át azt a meglepő hirt, hogy a f. v. pénzügyi és gazdasági bizottsága a közoktatásügyi bizottságnak a f. v. tanügyi története megírására vonatkozó javaslatát szótöbbséggel elvetette. — Sajnálatos és valóban kárhóztalando tény, hogy nemes városatyáink egynemelyike bármire szivesebben áldozna, csak a tanügy emelésére nem. Meddig tart ez még így!

— **Az orsz. közoktatási tanács** alelnökévé a király — öt évi időtartamra — Beóthy Zsolt dr. egyetemi tanárt nevezte ki.

— **A Ma. Ta. Ka.** f. hó 12-én d. u. igen látogatott rendkívüli közgyűlést tartott, melyen Dr. Wlassics Gyula közoktatási minisztert a tanítók társadalmi helyzetének emelése körül tanúsított nemes buzgólkodásáért egyhangulag dísztaggá választották. Az erről szóló díszoklevél átnyújtása czéljából f. hó 19-én tisztelgett a magyar tanítók kaszinójának 60 tagu küldöttsége Wlassics Gyula dr. közoktatásügyi miniszternél Senyei Ferencz intéző igazgató vezetése alatt. A küldöttség szónoka Szőke István volt, a ki beszéd kíséretében nyujtotta át a kaszinó tiszteletbeli tagsági oklevelét. A miniszter válaszában megköszönte a megemlékezést s kifejtette, hogy törekvése az, hogy a tanítószag iránt a társadalomban eddig élő felfogást megváltoztassa a tanítószagot ebben a felfogásban arra a helyre emelje, a melyet az megérdemel. Örvedetesen veszszük közoktatási vezérünknek ezt a fontos kijelentését, mert eddigi működésével is bebizonyította már, hogy ő valójában a tettek embere.

— **Értesítés.** A „Magyar Tanítók Kaszinója” beltágjai az ezredéves kiállítási bérletjegyekre előjegyezhetnek: hétköznapokon d. e. $\frac{1}{2}$ 12-1 óráig; kedden, csütörtök- és szombaton d. u. $\frac{1}{2}$ 5- $\frac{1}{2}$ 7 óráig is — az igazgatósági irodában (VIII. József-körút 8. I. 2.) — Egy jegy ára 10 frt; gyer-

mekjegy 5 frt 50 kr. Élő állatok kiállítására: 2 frt 50 kr., illetve 2 frt. — A jegy ára az aláíráskor fizetendő, ugyanakkor a bérlet-igazolványra szükséges fénykép is átadandó. — Előjegyezni legkésőbb április hó 3-ig lehet. **Az igazgatóság.**

— **A II. országos és egyetemes tanügyi kongresszus** egyes szakosztályai immár megalakultak. Az általános és iskolai paedagógiai szakosztály elnöke lett: Dr. Kármán Mór, — a családi nevelési osztályé: Thuránszky Irén, — a társadalmi nevelési osztályé: Tóth József, — a testi nevelés osztályé: Bernáth Béla, — a kisednevelési osztályé: dr. Hagara Viktor, — a polgári iskolai osztályé: Lád Károly, — a tanítóképző osztályé: Péterfy Sándor, — a kereskedelmi iskoláé: Névy László. Az ipariskolai szakosztályé: Hegedűs Károly, a rajzoktatási osztályé: Keleti Gusztáv, — a zeneoktatási osztályé: Szentirmai Elemér, — színiiskoláé: dr. Váradi Antal, az emberbaráti intézeteké: György Aladár, — a nőnevelési osztályé: Sebestyenné Stelina Ilona, — az iskolafelügyeleti osztályé: dr. Erdődi Béla. — A kongresszus rend. bizottságnak eddig bevételei 2320 frtra, kiadásai pedig 909 frt 93 krra rúgtak. A kongresszus tagjaiul febr. 19 ig 1026-an jelentkeztek. Igen kívánatos, hogy akik még eddig meg nem cselekedtek, a 2 frt tagsági díj beküldésével Mauritz Rezső pénztárosnál (VI. Lovag-u. reális.) minél előbb jelentkezzenek.

— **A németalföldi iskolatörvény** értelmében az összes elemi és középiskolák felügyelő-tanácsát jogiszemélyekből kell összeállítani. Ez tiszteletbeli hivatal fizetéssel tehát nem jár. Újabb időben igen sok fiatal jogász özőnlík e hivatal felé abban a reményben, hogy az alkalmas létra lesz előmenetelükhöz. Szakértelmük ez ifjú uraknak természetesen nincs, így tehát az iskolának nem nagy hasznót hajthatnak. Hollandiában egyébként az a törekvés is nagyon lábra kapott újban, hogy az elemi és közép leányiskolák vezetőségét nőkre ruházzák, s a tanítást is nagyobb részt nők kezére bízzák. Csupán a természetudományi szakokra alkalmaznak még a jövőben férfiakat. A rotterdami elemi és középiskolák felügyelő-tanácsa ezek szerint 40 férfi és 20 nőtagból fog állani.

— **Londonban** a népiskoláról tulajdonképen csak a legutóbbi 25 esztendő alatt kezdtek komolyan és erélyesebben gondoskodni. Nevezetesen arról, hogy az általános népiskolát életbe léptessék. Az említett idő alatt körülbelül 40 millió forint költséggel 433 nyilvános népiskolát létesítettek 483,000 ülőhelylyel. Ez iskolákban körül elül 12000 tanító és tanítónő működik jelenleg. Egy meglehetősen pontos és megbízható statisztikai kimutatás szerint Londonban 750000 tanköteles gyermek van. Ezek közül 230,000 az egyházakkal kapcsolatos felekezeti iskolákat látogatja, 20,000-et magán iskolákban tanítanak, míg a többi a nyilvános népiskolákba jár.

— **Dr. Kövesligeti Radó** egy. m. tanár astronomiai előadást tart f. hó 28-án esti 7 órakor a Magy. Tan. Kaszinójában, melyre a tagokat tisztelettel meghívja az **igazgatóság.**

— **Köszönet.** Ha igaz az, hogy a megosztott fájdalom könnyebben elviselhető, akkor kell, hogy az én fájdalmam nagyon csekély legyen. Számos jóbarát, őszinte kartárs részint élőszóval, részint írásban fejezte ki részvétét azon mérhetetlen csapás fölött, mely engem Gyuluska fiam halála által ért. Hálás szívvel gondolok mindazon jóbarátokra, szerető kartársakra, kik a nehéz napokban vigasztaló szavaikkal, soraikkal felkerestek. Sem erkölcsi erőm, sem physical időm nem elegendő arra, hogy mindegyiknek külön megköszönjem. Fogadják e helyen úgy nőm, kit a csapás egészen megtörött, mint az én őszinte, hálás köszönetemet s az ég óvjon meg mindenkit hasonló veszteségtől. Kartársi szeretettel: **Frimmel János.**

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

F. M. **Likér.** A jelzett könyvről nagy köszönettel vennék valami tüzetesebb ismertetést. Az ígért lenyomatokat a beálló husvétii szünet alatt okvetlenül meg fogom küldeni. — B. I. **Kisvárdá,** Sz. I. **M.-Pécska,** H. B. **D.-Szerdahely.** A kérdéses füzet tudtommal még nem jelent meg. Megbízható értesítést ez ügyben Lakits Vendel úr, az Eötvös-alap titkára (VI. Érsek-u. leányiskola) adhat. Méltóztassék ő hozzá fordulni. — A. P. **Gálszécs.** A kért választ megírtam. — Sch. Gy. **Arad.** A lapot megint megindítottam és kérem támogatásodat. — B. B. **Kispest.** A felhívást ismertetni fogom. — E. M. **Versecz.** A kért számokat megküldöttem. — V. M. **Újvidék.** A kérdéses ügyben még nem járhattam el; az bizony eléggé sajnos, hogy megkeresésére választ nem kapott. Néhány nap múlva levélben válaszolok.

Budapest, 1896 „Minerva“ kő- és könyvnyomda-intézet nyomása.